Het Ardens trekpaard wordt ingezet bij de houtkap. Deze zachte vorm van bosontginning krijgt de voorkeur boven de gemotoriseerde of harde aanpak met tractoren. Zal ook de kettingzaag opnieuw moeten plaatsmaken voor de bijl?

© JOHAN DE MEESTER

Waar komt hout vandaan?

Het bos tussen de bomen

Bomen die gekapt worden, halen vandaag het nieuws. Hout wordt nochtans veel gevraagd. Het is een natuurproduct. Weet niemand nog waar hout of papier vandaan komt? De kloof tussen bos en hout is even groot geworden als de kloof tussen varken en vlees. Bosbouwers zitten met een groot imagoprobleem. Mensen willen hout, maar de bomen mogen niet gekapt worden. Het is voor boeren en tuinders een herkenbaar probleem.

Jacques Van Outryve

"Een boom heeft altijd de functie gehad om gekapt te worden", zei Joke Schauvliege. Deze ongelukkige uitspaak blijft haar achtervolgen. Maar wat is er ongelukkig aan? Mensen kijken vandaag anders tegen bomen en bossen aan dan destijds. Ze kennen bossen van de media. De beelden van het Amazonewoud zijn hen niet vreemd. Bossen zijn noodzakelijk en we zien ze verdwijnen in realtime. Wat is er aan de hand?

"Bossen beslaan 30% van het landoppervlak. Ze herbergen 80% van de biodiversiteit. Ze bieden levensonderhoud en inkomsten aan ▸

Boerenbond

ongeveer 25% van de wereldbevolking. Ze hebben een culturele, sociale en spirituele waarde", zegt de Europese Commissie in haar recente mededeling over de bescherming en het herstel van bossen wereldwijd. Europa wil zijn inspanningen voor de bescherming en het herstel van bossen wereldwijd opdrijven. Voor de bossen in Europa zelf heeft de Europese Unie een eigen Europese bosstrategie. In de EU bestaat 43% van het land of 182 miljoen ha uit bos of bebost land. 134 miljoen hectare is beschikbaar voor het leveren van hout. Het Europees bosareaal is toegenomen door bebossings- en herbebossingsprogramma's en door natuurlijke nieuwe aangroei. Hoe de mensen aankijken tegen bossen verschilt sterk van land tot land. In Finland is een vijfde van de bevolking ook boseigenaar. De hout- en papierindustrie zijn de sterkhouders van de Finse economie. Hout is er het belangrijkste exportproduct. De Finnen zijn vertrouwd met hun bossen en met duurzame houtkap. Ze weten dat je bomen tijd moet geven. Hun omlooptijd bedraagt 60 tot 120 jaar. In de tussentijd worden de bossen wel tweemaal gedund, waarna de 'eindkap' volgt. Bossen gaan over van generatie op generatie. Er worden bomen geplant voor het nageslacht. Dat is bij ons niet anders. Maar wie kent dat nog?

Weinig betrokkenheid

In Finland en Zweden is 68% van het areaal met bos bedekt. In België is 24% van het grondgebied bos. Dat is meer dan Denemarken (15%), het Verenigd Koninkrijk (13%), Ierland (11%), Nederland (9%) of Italië (3,7%). Hoe denkt men in ons land over bossen? Wellicht anders dan in Finland. En er zullen ook wel verschillen zijn tussen Vlaanderen en Wallonië. Bijna 80% van de Belgische bossen bevindt zich in Wallonië en 33% van het areaal is er met bos bedekt. Wallonië is bekend om zijn bossen en zijn houtindustrie. Die zorgen voor 18.300 directe arbeidsplaatsen.

In opdracht van de *Société Royale du Cheval de Trait Ardennais*, organisator van de *Foire de Libramont*, werd bij Brusselaars en Walen een enquête gehouden over het bos. Tussen juni en oktober 2018 werd een representatief aantal personen (1006) bevraagd. Tegelijk werden er enkele diepte-interviews afgenomen. Boerenbondvoorzitter Sonja De Becker verwees in haar 'Op de Eerste Rij' in *Boer&Tuinder* van 18 juli al op enkele opvallende resultaten van deze enquête. 'Hout van hier als alternatief, duurzaam en klimaatvriendelijk bouwmateriaal van morgen' was trouwens het thema van de *Foire de Libramont*. Maar mogen er hier nog bomen gekapt worden? In 2005 werd er een gelijkaardige Waalse en Brusselse enquête over bomen en bos uitgevoerd, zodat vergeleken kon worden.

Eigen kennis overschat

Waar denken mensen aan bij het woord 'bos'? Deze open vraag – waarop spontaan, dus zonder veel nadenken geantwoord werd – kreeg 191 verschillende antwoorden, waarvan er 130 slechts eenmaal vermeld werden. Dat wil zeggen dat het begrip 'bos' heel wat ladingen dekt. De ene denkt spontaan aan een specifiek bos, de andere denkt zeer algemeen aan 'bomen'. Ongeveer 15% antwoordde 'Ardennen', 'Hoge Venen' of noemde een andere bos bij naam (Zoniënwoud / *Forêt de Soignes*). Wat kennis van bos en bomen betreft, wordt het belang van het bos enerzijds onderschat en de eigen kennis van het aantal bomen overschat. Van de ondervraagden zei 49% minstens eenmaal per maand een bos te bezoeken. De helft doet dat slechts een- of tweemaal per jaar, of nooit. Ondervraagden uit de provincie Luxemburg, waar 51% van de oppervlakte uit bos bestaat, scoren uiteraard het hoogst inzake bosbezoek. Bewoners van de provincie Waals-Brabant, met amper 9% bos, staan op de tweede plaats. Dat betekent dat je geen bos in je omgeving hoeft te hebben om regelmatig naar een bos te trekken. De reden hiervoor moet wellicht gezocht worden in het feit dat hoger opgeleiden/hoger inkomen (Waals-Brabant) meer op bosbezoek gaan dan lager opgeleide ondervraagden/lager inkomen – los van het feit of er veel of weinig bos in de buurt is.

Waarom een bos?

Bossen worden gebruikt om te wandelen, joggen of fietsen. In veel mindere mate voor observatie van de natuur. Het essentiële van de bosactiviteiten (89%) heeft betrekking op lichaamsverzorging en op activiteiten die evengoed elders dan in bossen kunnen plaatsvinden, met name in parken. De rol van het bos beperkt zicht hier tot decor. Waarom dan een bos? In de eerste keuze scoort biodiversiteit met 43% het hoogst. Nemen we de eerste en tweede keuze op de vraag naar de functie van het bos samen, dan scoort luchtkwaliteit met 29% als hoogste, op de voet gevolgd door behoud van dierlijke en plantaardige soorten (biodiversiteit, 26%) en vrije tijd/toerisme (19%). Natuureducatie (7%), houtproductie (4%) en jacht (2%) scoren laag. Op de vraag welke activiteiten in bossen vermeden moeten worden, luidt het antwoord achtereenvolgens motoren en quads (74%), kappen van bomen (46%), jacht (42%) en avontuurtochten (25%). Nochtans is 58% – weliswaar minder dan in 2005 – ervan overtuigd dat jagen noodzakelijk is. De grootse bedreiging voor bossen is … de mens (74%), van verre gevolgd door natuurlijke bedreigingen zoals droogte (4%) en ziektes (2%). Van de ondervraagden heeft 84% ook nog niet gehoord van gecertificeerd hout (duurzaamheidslabel); 69% wil er wel meer voor betalen, maar niet meer dan 10%.

Copyright Boerenbond

Hout als bouwmateriaal

Hout wordt nog steeds gezien als geschikt voor de bouw van tuinhuisjes en niet als volwaardig bouwmateriaal. Toch is 36% van de ondervraagden een houten constructie voor een huis genegen, vooral om redenen van ecologie, gevolgd door esthetiek en warmtegevoel. Een reden om geen hout te gebruiken is vooral vrees voor brand, een voorkeur voor steen, te veel onderhoud. De helft is ook van mening dat houten constructies duurder zijn, maar ze denken wel dat er sneller gebouwd kan worden. De informatie over hout halen de ondervraagden van het internet.

"Ook bomen krijgen een gezicht. Menselijke eigenschappen toekennen aan niet-menselijke wezens wordt antropomorfisme genoemd", zegt Daniel Bodson van UCLouvain, die het onderzoek voerde. De boodschap is overgekomen bij de Waalse bosbouwers. Ze moeten dringend aan hun imago werken wanneer ze hout als volwaardig klimaatvriendelijk en duurzaam alternatief voor steen en beton in de markt willen zetten. Zij hebben de argumenten mee, maar die zijn niet gekend. Waar hebben we dat nog gehoord? ■

Daniel Bodson (UCLouvain):

"Ook bomen krijgen een gezicht."

Steeds meer mensen beschouwen hout als een volwaardig alternatief voor woningbouw, omdat het ecologisch, klimaatvriendelijk, licht en zeer flexibel is. Hout heeft nog meer troeven, maar botst op het feit dat ... hout van bomen afkomstig is. Het zijn niet noodzakelijk dezelfde mensen die enerzijds meer hout willen maar anderzijds niet willen dat bomen gekapt worden. Het gaat wel om een tweespalt in een en dezelfde maatschappij.

Welke activiteiten zou jij verbieden in het bos?

Copyright Boerenbond